

6 Αυγούστου 2018

Από που πήραν το όνομά τους πλατείες & συνοικίες της Αθήνας;

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Ένα οδοιπορικό στις συνοικίες και τις πλατείες της πρωτεύουσας, περιοχές που οι Αθηναίοι, και όχι μόνο, γνωρίζουν πολύ καλά, δεν ξέρουν όμως πώς και γιατί πήραν τα συγκεκριμένα ονόματα.

Πλατεία Αμερικής

Την άνοιξη του 1887, στην περιοχή που ήταν εξοχική και αποτελούσε το τέρμα της γραμμής του ιπποτροχιόδρομου (έτσι λεγόταν τότε τα τραμ, που εμφανίστηκαν το 1882 στην Αθήνα για πρώτη φορά και «σέρνονταν» από τρία άλογα), άρχισε να συχνάζει μια παρέα από μεσήλικες Αθηναίους που ήταν όλοι ανύπαντροι. Οι κύριοι αυτοί, που είχαν για στέκι τους το καφενείο της πλατείας...επαναστάτησαν, όταν η «Εφημερίς των Κυριών» ζήτησε να φορολογηθούν, και μάλιστα με νόμο (!) οι ανύπαντροι (ελπίζουμε να μην διαβάσει το άρθρο αυτό κάποιο κυβερνητικό στέλεχος και παίρνει ιδέες...). Ένας από τους κυρίους αυτούς όμως, ο επιπλοποιός Γεώργιος Περπινιάς... παραστράτησε, καθώς παντρεύτηκε! Την επόμενη ημέρα του γάμου του όμως, διαπίστωσε ότι η σύζυγός του ήταν δύστροπη και αφού φόρτωσε την προίκα κι όλα τα υπάρχοντά της σ' ένα κάρο και την έστειλε πίσω στους γονείς της, επέστρεψε στην παρέα των φίλων του. Από τότε, η πλατεία όπου συχνάζαν οι κύριοι αυτοί, ονομάστηκε Πλατεία Αγάμων. Υπάρχει και μια άλλη εκδοχή για το όνομα «Πλατεία Αγάμων»: ότι οφείλεται στο γεγονός πως η ερημική τότε περιοχή, αποτελούσε τόπο ερωτικών συναντήσεων. Ένα άλλο παλιό όνομα

της ίδιας πλατείας, είναι και το «Πλατεία Ανθεστηρίων», καθώς εκεί συγκεντρώνονταν οι Αθηναίοι για να γιορτάσουν την Πρωτομαγιά.

Οι **Αμπελόκηποι**, ως το τέλος του 19ου αιώνα, ήταν κατάφυτοι από αμπέλια και περιβόλια, τα οποία αρδεύονταν από νερό του Αδριάνειου υδραγωγείου που ανάβλυζε από τον Άγιο Δημήτριο, από τις αρχές του 16ου αιώνα όταν και καταστράφηκε στη θέση εκείνη ο κεντρικός αγωγός. Το νερό διοχετευόταν τότε στην πόλη επιφανειακά με χτιστή αμπολή (τεχνητό αυλάκι), που περνούσε από τη Μονή Πετράκη. Σε γραπτά μνημεία της Μεσαιωνικής Αθήνας, η περιοχή αναφέρεται με διάφορα ονόματα: Αμπελότζηποι (αμπέλια και κήποι), Αγγελόκηποι (κήποι του Άγγελου Μπενιζέλου), Μπολίκηπος (κήπος της αμπολής), Πολύκηπος και Αμπελότοποι.

Τα **Αναφιώτικα**, είναι αθηναϊκή συνοικία στη βόρεια πλευρά της Ακρόπολης. Ιδιαίτερα γραφική, με μικροσκοπικά σπίτια και στενούς δρόμους. Δημιουργήθηκε γύρω στο 1860, από τεχνίτες και εργάτες που είχαν έρθει από την Ανάφη για να εργαστούν στις ανασκαφές της Ακρόπολης αλλά και την οικοδόμηση της (σχετικά νέας τότε), πρωτεύουσας. Κάποιος από αυτούς, μια μέρα, με το πρόσχημα ότι θα χτίσει μια μικρή εκκλησία συγκέντρωσε υλικά και με τη βοήθεια ενός ξυλουργού, έφτιαξε σε μια νύχτα ένα σπίτι στο οποίο και εγκαταστάθηκε. Σε λίγες μέρες (ή νύχτες...) ο χτίστης, βοήθησε τον ξυλουργό ν' αποκτήσει το δικό του σπίτι. Έτσι ξεκίνησαν να δημιουργούνται, αυθαίρετα βέβαια, τα Αναφιώτικα, από τους δύο αυτούς κυρίους, τον Γεώργιο Δαμίγο και τον Μάρκο Σιγάλα (Αναφιώτες βέβαια στην καταγωγή). Να σημειώσουμε, ότι επί τουρκοκρατίας η περιοχή είχε το όνομα «Μαύρες Πέτρες» και από την αρχαιότητα δεν επιτρεπόταν η κατοίκησή της, μετά μάλιστα από χρησμό του Μαντείου των Δελφών.

Η **Βάθη ή Βάθεια** (κυρίως γνωστή ως Πλατεία Βάθη(ς)), πήρε το όνομά της από το χαμήλωμα του εδάφους, όπου λίμναζαν τα νερά του χειμάρρου Κυκλοβόρου, που κατέβαινε από τη θέση που είναι σήμερα η οδός Μάρνη. Κάποτε, η περιοχή όπου λίμναζαν τα νερά, αποξηράνθηκε με έργα και δημιουργήθηκε η Πλατεία Βάθη(ς). Στα παλιά χρόνια, υπήρχε εκεί η περίφημη Λεύκα της Βάθης, που κόπηκε το 1926.

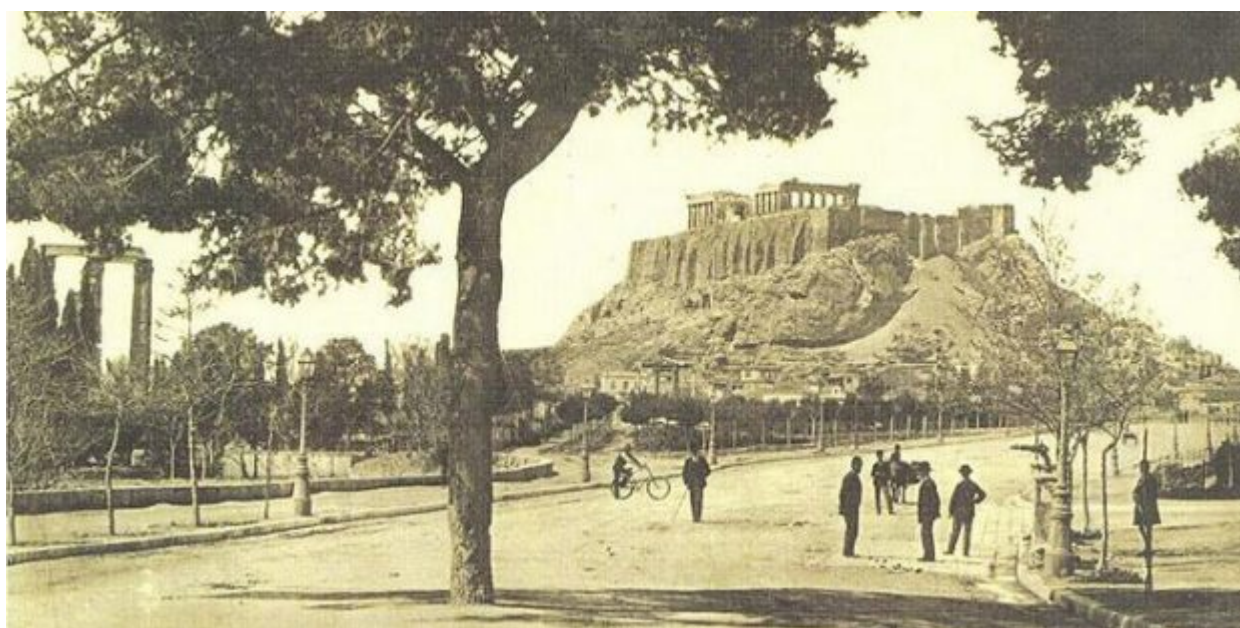
Ο **Βοτανικός**, πήρε το όνομά του από τον Βοτανικό Κήπο, που από το 1836 χρησίμευε ως δενδροκομείο με διαταγή του Όθωνα «περί ιδρύσεως νεοφυτειών». Η ίδια διαταγή, καθόριζε ότι συστηνόταν στην Αθήνα Βοτανικός Κήπος, προς χρήση της Φυσικοϊστορικής Εταιρείας, των ιατρικών σχολείων και των ανωτέρων εκπαιδευτηρίων.

Η **συνοικία του Γκύζη**, είναι μία από τις παλαιότερες της Αθήνας. Αναπτύχθηκε ιδιαίτερα κατά τον Μεσοπόλεμο. Η ονομασία, επικράτησε μετά το 1925, από την επιγραφή των αστικών λεωφορείων που εξυπηρετούσαν εκείνα τα πρώτα χρόνια τη νέα συνοικία, ακολουθώντας την οδό Νικολάου Γκύζη που τη διέσχιζε. Η οδός, πήρε το όνομά της από τον μεγάλο Τηνιακό ζωγράφο Νικόλαο Γύζη (1842-1901), με την υπ' αριθμόν 1713 απόφαση του δημοτικού συμβουλίου της Αθήνας (1901).

Τα **Εξάρχεια**, πήραν το όνομα αυτό γύρω στο 1900, από το επώνυμο του Ηπειρώτη Έξαρχου, που είχε παντοπωλείο στη ΝΔ γωνία της διασταύρωσης των οδών Θεμιστοκλέους και Σολωμού. Στην πλατεία των Εξαρχείων, χτίστηκε πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η περίφημη «μπλε πολυκατοικία».

Το Θησείο, πήρε το όνομά του από τον κατά παράδοση ονομαζόμενο έτσι αρχαίο ναό που βρίσκεται στην κορυφή του «Αγοραίου Κολωνού». Τα ερείπιά του, ανακαλύφθηκαν το 1931, κατά τις ανασκαφές της Αμερικανικής Σχολής κλασικών σπουδών. Στο παρελθόν, ο ναός αυτός μετατράπηκε σε χριστιανική εκκλησία, στα χρόνια της φραγκοκρατίας σε λατινική εκκλησία, ενώ γύρω στο 1806 που επισκέφθηκε την Αθήνα ο Σατομπριάν βρήκε τον αρχαίο ναό να χρησιμοποιείται ως αποθήκη (!). Το 1835 έγινε αρχαιολογικό μουσείο και αργότερα, αποθήκη αρχαιοτήτων.

Για την ονομασία **Ιλίσια**, υπάρχουν δύο εκδοχές. Ο Κ. Μπίρης, την αποδίδει στο ομώνυμο ανάκτορο που έχτισε η Δούκισσα της Πλακεντίας κοντά στον Ιλισό και στεγάζει σήμερα το Βυζαντινό Μουσείο. Ο Γ. Καιροφύλας, αν και αναφέρει κι αυτή την εκδοχή, θεωρεί πιο πιθανό, το όνομα Ιλίσια να προέρχεται από το θαυμάσιο εξοχικό οίκημα της Μονής Ασωμάτων Πετράκη, στο οποίο ο πρώτος ένοικος, γραμματέας της τουρκικής πρεσβείας, έδωσε το όνομα «Ιλίσια». Στις αρχές του 20ου αιώνα η γύρω περιοχή ήταν ερημική. Με την επέκταση της πόλης, τα «Ιλίσια» έφτασαν να στεγάσουν κάποτε...και ζυθοπωλείο.

Η **πλατεία Κλαυθμώνος**, αρχικά ονομαζόταν πλατεία Νομισματοκοπείου, καθώς εκεί υπήρχε (οδός Σταδίου), το παλιό κτίριο του Υπουργείου Οικονομικών, που κατεδαφίστηκε το 1939. Λεγόταν επίσης πλατεία ή Κήπος του Παλιού Παλατιού, επειδή από το 1836 ως το 1842, καθώς οι οικίες Βούρου, Μαστρονικόλα και Αφθονίδου, νοικιάστηκαν και μετατράπηκαν σε παλάτι όπου έμεναν ο Όθωνας με την Αμαλία. Το 1884, μετονομάστηκε σε «Πλατεία 25ης Μαρτίου». Ωστόσο, το 1878, ο Δ. Γ. Καμπούρογλου(ς), σε ένα χρονογράφημά του, αναφερόταν στο θέαμα των δημοσίων υπαλλήλων που συγκεντρώνονταν στην πλατεία αυτή, αφού είχαν

εισπράξει τον τελευταίο μισθό τους. Οι, μη μόνιμοι τότε, δημόσιοι υπάλληλοι, οι οποίοι απολύονταν σε κάθε αλλαγή κυβέρνησης, έκλαιγαν και παρουσίαζαν ένα οπωσδήποτε θλιβερό θέαμα. Από τα...κλάματά τους, εμπνεύστηκε το «Πλατεία Κλαυθμώνος» ο Καμπούρογλου. Είναι γνωστό, τέλος, ότι ο Ελευθέριος Βενιζέλος θέσπισε τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων.

Η **Πλατεία Κολιάτσου** και η γύρω περιοχή, πήραν το όνομά τους μετά τα μέσα του 19ου αιώνα, από κτήματα της αθηναϊκής οικογένειας Κολιάτσου που βρισκόταν εκεί.

Η **Κολοκυνθού**, είναι μεσαιωνικό τοπωνύμιο, από τα κτήματα και την εκκλησία που βρισκόταν σ' αυτά, κοντά στο τέρμα της οδού Κηφισού και ανήκαν στην οικογένεια του ιερέα Δημητρίου Κολοκύνθη, ο οποίος έχτισε και τη μονή των Αγίων Αναργύρων, το μετέπειτα Μετόχι του Πανάγιου Τάφου.

Το Κουκάκι, ονομάστηκε έτσι γύρω στο 1900, από την «μοναχική οικία, την οποίαν έκτισε τότε, εις τη γωνία των οδών Δημητρακοπούλου 89 και Γεωργάκη Ολυμπίου, ο Γεώργιος Κουκάκης, εργοστασιάρχης σιδηρών κρεβατιών» (Κ. Μπίρης). Κάποιοι θεωρούν ότι η ορθή ονομασία της περιοχής είναι το(υ) Κουκάκη, κατά το(υ) Γουδή, στο οποίο θα αναφερθούμε στο τέλος του άρθρου.

Το **Κολωνάκι**, πήρε το όνομά του από ορόσημο που υπήρχε μέχρι το 1938 κοντά στην Πλατεία Δεξαμενής και στήθηκε τότε στην Πλατεία Φιλικής Εταιρείας (Κολωνακίου). Τα κολονάκια (στήλες), τοποθετούνταν στο παρελθόν για αποτροπή επιδημίας κατά παλαιό έθιμο της χριστιανικής Αθήνας. Όταν υπήρχε φόβος μήπως κάποια επιδημία μεταδοθεί στην πόλη, αυλάκωναν γύρω γύρω την πόλη συνήθως με άροτρο που το έσερναν δύο δίδυμα μοσχάρια. Μετά το όργωμα, έθαβαν ζωντανά ή σφαγμένα τα μοσχάρια στο σημείο όπου άρχισε (και τελείωσε) το όργωμα και πάνω εκεί τοποθετούσαν στήλη, σταυρό ή πέτρα. Σύμφωνα με το Νικόλαο Πολίτη, το κολονάκι, είχε τοποθετηθεί εκεί από τους Αθηναίους το 1879, για να αποτρέψουν τον λοιμό που είχε «χτυπήσει» την πόλη. Την ίδια χρονιά, τοποθετήθηκε κολονάκι και στον Λόφο των Μουσών (Αστεροσκοπείου), νότια της Ακρόπολης (ΕΓΚ/ΔΕΙΑ ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ - ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ, τ.22, εκδ.1986).

Η **Κυψέλη**, ονομαζόταν ως τα μέσα του 19ου αιώνα Γυψέλι (το) και Διψέλι (το). Δεν γνωρίζουμε πώς προήλθαν αυτές οι δύο ονομασίες. Ο περιηγητής Trud, στο έργο του «Narrative of a Journal through Greece in 1830», την ονομάζει Υψάλα, που σημαίνει ότι πιθανότατα υπήρχαν και τα ονόματα Γυψάλα ή Διψάλα. Στους νεότερους χρόνους, επικράτησε αποκλειστικά ο τύπος Κυψέλη.

Ο **Λυκαβηττός**, έχει προελληνικό όνομα, όπως μαρτυρεί η κατάληξη -ηττος, που υπάρχει και αλλού στην Αττική (Υμηττός, Αρδηττός κλπ). Στη γλώσσα των Πελασγών, το όνομα ήταν Λουκαμπεττού, που σήμαινε «μαστοειδές ύψωμα». Υπάρχουν βέβαια και άλλες ερμηνείες. Ο Ησύχιος, αποδίδει το όνομα στο ότι «λύκοις πληθύνει του όρους». Κατά τον Φαλίνο τον Αιθιογράφο, οι αρχαίοι ονόμαζαν λύκους τα γνωστά μας σήμερα ζαμπάκια (κρίνους της ίριδας). Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η λέξη Λυκαβηττός, σήμαινε «Βουνό του λυκαυγούς», γιατί οι Αθηναίοι κατά το χάραμα, έβλεπαν να διαγράφεται η κορυφή του Λυκαβηττού στο αμυδρό φως του ουρανού εκείνης της ώρας.

Το **Μοναστηράκι**, οφείλει το όνομά του στο παλιό μοναστήρι της Κοίμησης της Θεοτόκου, ο περίβολος του οποίου έδωσε τη θέση του στην ομώνυμη πλατεία και μόνο η εκκλησία διατηρήθηκε ανακαινισμένη. Είναι ανεξήγητο όμως, σημειώνει ο Κ. Μπίρης, πώς η μεσαιωνική ονομασία Μεγάλο Μοναστήρι, έγινε Μοναστήρι στα τέλη του 19ου αιώνα και σήμερα Μοναστηράκι.

Το **Μεταξουργείο**, ονομάστηκε έτσι από εργοστάσιο επεξεργασίας μεταξιού, που ίδρυσε η αγγλική εταιρεία «Αύγουστος Μπράμε και Σία», κατά τα μέσα του 19ου αιώνα, στη διασταύρωση των οδών Μεγάλου Αλεξάνδρου και Μυλλέρου. Το μεταξουργείο αυτό, αργότερα πέρασε στην «Ελληνικήν Σηρικὴν Εταιρείαν» και λειτούργησε ως το 1875.

Το **Μετς**, πήρε το όνομά του από το ομώνυμο κέντρο αναψυχής το οποίο χτίστηκε γύρω στο 1875, όταν ήταν ακόμα φημισμένο το όνομα του ομώνυμου οχυρού φρουρίου της Γαλλίας, λόγω του γαλλογερμανικού πολέμου. Το Μετς της Αθήνας, γνώρισε μεγάλη ακμή ως κέντρο της καλής κοινωνίας ως το 1900. Αργότερα έγινε...μάλλον κακόφημο κατάστημα και τελικά κατεδαφίστηκε για ρυμοτομικές ανάγκες, το 1957.

Το **Παγκράτι**, ήταν άγνωστο από πού πήρε το όνομά του, ως το 1953. Τότε, ο αρχαιολόγος Ι. Μηλιάδης, στις ανασκαφές που έκανε στην ανατολική όχθη του Ιλισού, βρήκε αναθηματικά ανάγλυφα και επιγραφές των μετακλασικών χρόνων, αφιερωμένα στο ιερό του Παγκράτους Ηρακλέους το οποίο υπήρχε εκεί. Προφανώς από το ιερό αυτό, δόθηκε από την αρχαιότητα ήδη, το όνομα Παγκράτι στη συνοικία αυτή.

Τα **Πατήσια**, πήραν το όνομά τους, κατά τους Κ. Μπίρη και Γ. Καιροφύλα, από τον αρχαίο Δήμο Βατής, που υπήρχε εκεί και μάλιστα από τον επιρρηματικό τύπο Βατήσι, που υπάρχει σε επιγραφή που βρέθηκε στη Στοά του Αττάλου και διαβάστηκε από τον αρχαιολόγο Π. Ευστρατιάδη. Ο πρώτος που διατύπωσε αυτή

την άποψη, ήταν ο Bursian και ακολούθησε ο Στέφανος Δραγούμης. Ο Δ. Καμπούρογλου(ς), θεωρεί ότι το όνομα Πατήσια, προέρχεται από κάποιο Τούρκο κτηματία της περιοχής, Πατίς-αγά. Ωστόσο, στα γραπτά μνημεία της Αθήνας δεν υπάρχει το όνομα Πατίς-αγάς, κάτι που ενισχύει την άποψη των Bursian, Δραγούμη κ.ά.

Τα **Πετράλωνα**, ονομάστηκαν έτσι από αλώνια της παλιάς Αθήνας που σχηματίστηκαν με ισοπέδωση του βραχώδους εδάφους της ΒΔ πλευράς του Λόφου των Νυμφών.

Η **Πλάκα**, αναφέρεται για πρώτη φορά μ' αυτό το όνομα στο ανώνυμο σημείωμα «Περί Αττικής» της Βιβλιοθήκης του Παρισιού, που χρονολογείται από τον 17ο αιώνα. Ο Βερνέντα, επικεφαλής των μηχανικών του Μαροζίνι, αναφέρει απλά ότι στην περιοχή υπάρχουν «διάφορα σπίτια Αλβανών». Πρώτος ο J. Hann το 1833 παρατήρησε, ότι το τοπωνύμιο είναι αρβανίτικη λέξη πλακ', που σημαίνει «παλαιός, γηρασμένος». Όπως γράφει ο Κ. Μπίρης, πρόκειται για «μεσαιωνική τοπωνυμία, προκύψασα μετά τα τέλη του 16ου αιώνας, ότε εγένετο εκεί εποικισμός Αρβανιτών γκαγκαρέων έξω του λεγομένου Βαλεριανείου τείχους, και σημαίνουσα εις την γλώσσαν αυτών Παλαιά (Αθήνα)».

Το **Πολύγωνο**, ονομάστηκε έτσι από την πολυγωνική μόνιμη εξέδρα της στρατιωτικής μουσικής, που υπήρχε κατά το Β' μισό του 19ου αιώνα, μεταξύ των στρατώνων του ιππικού και της εκκλησίας των Ταξιαρχών στο Πεδίο του Άρεως.

Ρουφ, ονομαζόταν ένας Βαυαρός επιχειρηματίας αρτεσιανών φρεάτων (πηγαδιών), ο οποίος εγκαταστάθηκε στα χρόνια του Όθωνα στην περιοχή που πήρε το όνομά του και έχτισε ένα μεγάλο αγρόκτημα με βουστάσια. Επίσης, έχτισε κι ένα μικρό εξοχικό πύργο, γνωστό ως «Πυργάκι της Αμαλίας», γιατί εκεί στάθμευαν ο Όθωνας και η Αμαλία κατά τον περίπατό τους στον Ελαιώνα.

Τα **Σεπόλια**, εμφανίζονται με αυτό το όνομα σε έγγραφα του τέλους της τουρκοκρατίας. Παλιότερος τύπος του ονόματος της περιοχής, ήταν Σωπόλια και σήμαινε την περιοχή του Κηφισού που βρισκόταν προς το μέρος της πόλης της Αθήνας. Αναφορά στη λέξη Σωπόλια, κάνει ο Θεοδόσιος Ζυγομαλάς το 1580: «τα δε έξω της πόλεως προαύλεια, α εξωπόλια έδει λέγειν, σωπόλια λέγουσι». Αυτό αναφέρει ο Δ. Καμπούρογλου(ς), που θεωρεί ότι Σεπόλια - Σωπόλια, σημαίνουν «προάστια».

Τα **Χαυτεία**, οφείλουν το όνομά τους στον αγωνιστή του 1821 Δημήτριο Χαύτα, ο οποίος ήταν ιδιοκτήτης του «Καφενείου των Γερόντων», επί της οδού Αιόλου.

Του **Ψυρή**, είναι ονομασία, από τον Μεσαίωνα μάλιστα και κτητορικό επώνυμο της

εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου του Ψυρή και της ομώνυμης βρύσης, που υπήρχαν ως τα χρόνια του Όθωνα. Το επώνυμο Ψυρής, σημαίνει Ψαριανός, από τα παλιότερα ονόματα του ιστορικού νησιού Ψύρα ή Ψυρίη. Ο Κ. Μπίρης, παραπέμπει στα Βασιλικά Διατάγματα της 16/24 Αυγούστου 1856, Φ.Ε.Κ. αριθ. 39 και 25.10.1856, Φ.Ε.Κ. 63, τονίζοντας ότι πάντοτε το «Ψυρή» γραφόταν με ύψιλον και είναι άσχετο με την ψείρα, όπως κάποιοι νομίζουν...

Το **Γουδί** (ή μήπως του Γουδή;)

Ο Κ. Μπίρης, γράφει σχετικά, ότι η περιοχή όπου βρίσκεται και η ερειπωμένη εκκλησία της Παναγίας, πήρε το όνομά της από κτήματα της μεσαιωνικής οικογένειας Γουδή. Όπως είναι γνωστό, η περιοχή ονομαζόταν παλαιότερα (το) Γουδί, χωρίς κάποιος να έχει αντίρρηση. Με πρωτοβουλία της μεταφράστριας Βασιλικής Καραγιάννη, μέλος της Επιτροπής Αγώνα για το Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή, στις αρχές του 21ου αιώνα, ήδη από το 2006, τα αστικά λεωφορεία που εκτελούν δρομολόγια από και προς την περιοχή, αντικατέστησαν το «Γουδί» με το «Γουδή», ενώ μια ανάλογη αναθεωρητική τάση υπάρχει γενικότερα τα τελευταία χρόνια. Βέβαια, αν επικρατήσει αυτή η τάση, θα πρέπει να λέμε «του Περιστέρη», «του Καματερού» κ.ά., καθώς οι περιοχές αυτές, όπως θα δούμε σε μελλοντικό μας άρθρο, πήραν τα ονόματά τους από κτηματίες που είχαν μεγάλες ιδιόκτητες εκτάσεις εκεί. Μπορεί «το Γουδί» να είναι παρετυμολογία και λαθεμένο, αυτό όμως επικράτησε με το πέρασμα του χρόνου. Τι θα επικρατήσει στο μέλλον; Η ίδια η ζωή θα δώσει απαντήσεις...

Πηγή: iellada.gr